

Remonstranten Sommelsdijk

Kerstdienst 25 december 2023 10u

Voorganger *André Meiresonne*

Muziek

Sjaliene de Waal

Chloë de Waal

Tygo de Waal

Cantone o.l.v. Chloë de Waal

Welkom

> Chloë, Tygo en Sjaliene de Waal

Geistliches Wiegenlied, Johannes Brahms

Paaskaars en adventskaarsen aansteken, stilte

Aanvangslied Lied 477 Komt allen tezamen

Bemoediging en groet

Onze hulp is in de naam van de Heer
Die hemel en aarde gemaakt heeft
Die trouw houdt in eeuwigheid
En niet laat varen het werk van zijn handen.
Genade zij ons en vrede zij ons allen.
Amen

Lied 476 *Nu zijt wellekome*

[Inleiding]

Kerstmis. Feest van het licht. Dat kunnen we wel gebruiken.
Want laten we wel wezen, het zijn ondertussen best duistere tijden.
Het Christuskind, dat licht brengt, is meer dan welkom – gewoon hard nodig.

Afgelopen donderdag vierden we hier met elkaar Advent.
35 mensen telde Bram... Wat een aanloop, en wat een samen zijn.
Verbondenheid, daar is behoefte aan, dat merkte je, dat hoorde je –
in de gedichten, de overwegingen, de gesprekken.

Zo vertelde Martin van der Hoek over een indringende persoonlijke ervaring –
die hij had met iemand van het dorp – het had zomaar uit de hand kunnen lopen.
Maar door bij zichzelf te blijven, grenzen te stellen, en vooral: menselijk te maken...
kreeg iets dat een hele nare aanloop had, toch een min of meer goede afloop.
Iemand die al jaren ronduit naar deed, bleek een mens in nood.

(Dat) ‘Menselijk maken’ is het thema van deze kerstdienst:
wees nieuwsgierig, blijf open staan, en je vindt het licht...

En weet, we hebben allemaal last van hetzelfde:
we zijn allemaal mensen die het ook niet weten,
we zijn allemaal op zoek –
naar verbondenheid, naar verlossing.
We willen niets liever het het goed hebben met elkaar.
Misschien is het wel onze belangrijkste (niet -fysieke) levensbehoefte:
erbij horen, samen zijn, en een plek hebben om met elkaar in vrede te leven.

Nou, dan zitten we zomaar midden in het kerstverhaal:
‘Is er voor ons vreemdelingen nog plaats in deze herberg?!’

[Gebed van inkeer]

Eeuwige,

We vieren kerstmis.

De geboorte van een kind – kind van het licht.

Laat ons vanmorgen met elkaar iets van dat licht ervaren.

Want we hebben het nodig, zicht op het licht, en een warm gevoel.

Wees hier bij ons, en bij iedereen die met ons meekijkt.

En wees ook en vooral bij iedereen die...

het nu moeilijk heeft, die het slecht heeft, die alleen is.

Laat ons iedereen in gedachten nemen die het nodig heeft,

laat ons onze harten openen voor iedereen in nood –

en ons dat deze dagen ook praktisch maken,

door een kort bezoek, een belletje of een verlaat kaartje.

Laat ons met elkaar, in het licht van Christus zijn geboorte vieren.

Amen

Chloë, Tygo en Sjaliene de Waal, Cantique de Noël

Bijbellezing (Janet Parlevliet)

Lucas 2 *De geboorte van Jezus*

21In die tijd kondigde keizer Augustus een decreet af dat alle inwoners van het rijk zich moesten laten inschrijven. 2Deze eerste volkstelling vond plaats tijdens het bewind van Quirinius over Syrië. 3Iedereen ging op weg om zich te laten inschrijven, ieder naar de plaats waar hij vandaan kwam. 4-5Ook Jozef ging op weg om zich te laten inschrijven. Samen met Maria, zijn aanstaande vrouw, die zwanger was, reisde hij van de stad Nazaret in Galilea naar Judea, naar de stad van David die Betlehem heet, aangezien hij van David afstamde. 6Terwijl ze daar waren, brak de dag van haar bevalling aan, 7en ze bracht een zoon ter wereld, haar eerstgeborene. Ze wikkelde Hem in doeken en legde Hem in een voederbak, omdat er voor hen geen plaats was in het gastenverblijf.

8Niet ver daarvandaan brachten herders de nacht door in het veld, ze hielden de wacht bij hun kudde. 9Opeens stond er een engel van de Heer bij hen en werden ze omgeven door de stralende luister van de Heer, zodat ze hevig schrokken. 10De engel zei tegen hen: 'Wees niet bang, want ik kom jullie goed nieuws brengen dat grote vreugde betekent voor heel het volk: 11vandaag is in de stad van David jullie redder geboren. Hij is de messias, de Heer. 12Dit zal voor jullie het teken zijn: jullie zullen een pasgeboren kind vinden dat in doeken gewikkeld in een voederbak ligt.' 13En plotseling voegde zich bij de engel een groot hemels leger dat God prees met de woorden: 'Eer aan God in de hoogste hemel 14en vrede op aarde voor de mensen die Hij liefheeft.'

15Toen de engelen waren teruggegaan naar de hemel, zeiden de herders tegen elkaar: 'Laten we naar Betlehem gaan om met eigen ogen te zien wat er gebeurd is en wat de Heer ons bekend heeft gemaakt.' 16Ze gingen meteen op weg, en troffen Maria aan en Jozef en het kind dat in de voederbak lag. 17Toen ze het zagen, vertelden ze wat hun over het kind was gezegd. 18Allen die het hoorden stonden verbaasd over wat de herders tegen hen zeiden, 19maar Maria bewaarde al deze woorden in haar hart en bleef erover nadenken. 20De herders gingen terug, terwijl ze God loofden en prezen om alles wat ze gehoord en gezien hadden, precies zoals het hun was gezegd.

> ***Cantone***

Feest in Judea

Er was feest in Judea in die kleine stad
waar Jezus kwam in een stal
er was feest in Judea in die kleine stad
ja, er was vreugde overal

er was hoop in Judea toen de ster verscheen
bij een kribbe vol met hooi
er was hoop in Judea toen die ster ook scheen
op een kindje heilig en mooi

refr: Er was vrede voor mensen van goede wil
toen de eng'len zongen, wonderschoon
En het lied van verlossing klonk in Bethlehem:
Maria heeft een Zoon

Er was liefde in Judea in die arme stal
Want herders vonden het kind
er was liefde in Judea in die warme stal
en het werd door hen bemind
refr: Er was vrede...

Er was feest in Judea in die kleine stad
waar Jezus kwam in een stal
er was feest in Judea in die kleine stad
ja, er was vreugde overal

(tekst: Elly Zuiderveld-Nieman)

Er is vrede voor mensen van goede wil...

[Bijbellezing]

We gaan iets doen dat u wellicht niet verwacht met Kerstmis.
We lezen de eerste twaalf verzen van een psalm, Psalm 139.
Omdat het zoveel sleutels bevat voor onze onrustige tijd.

Psalm 139 vers 1 – 12 (NBV21)

HEER, U kent mij, U doorgrondt mij,
2U weet het als ik zit of sta,
U doorziet van verre mijn gedachten.
3Ga ik op weg of rust ik uit, U merkt het op,
met al mijn wegen bent U vertrouwd.
4Geen woord ligt op mijn tong,
of U, HEER, kent het ten volle.
5U omsluit mij, van achter en van voren,
U legt uw hand op mij.
6Wonderlijk zoals U mij kent,
het gaat mijn begrip te boven.
7Hoe zou ik aan uw aandacht ontsnappen,
hoe aan uw blikken ontkomen?
8Klom ik op naar de hemel – U tref ik daar aan,
lag ik neer in het dodenrijk – U bent daar.
9Al verhief ik mij op de vleugels van de dageraad,
al ging ik wonen voorbij de verste zee,
10ook daar zou uw hand mij leiden,
zou uw rechterhand mij vasthouden.
11Al zei ik: ‘Laat het duister mij opslokken,
het licht om mij heen veranderen in nacht,’
12ook dan zou het duister voor U niet donker zijn –
de nacht zou oplichten als de dag,
het duister helder zijn als het licht.

Dat is nog eens een lofzang – een lofzang op het leven, dat ons is gegeven.

Het is misschien wel onze diepste menselijke behoefte: ons gezien, gehoord en gekend voelen:

*U kent mij, U doorgroondt mij,
U weet het als ik zit of sta,
U doorziet van verre mijn gedachten. (...)
U omsluit mij, van achter en van voren,
U legt uw hand op mij.
Wonderlijk zoals U mij kent,
het gaat mijn begrip te boven.*

‘Pap, mensen willen zich gewoon gezien voelen’ (QBM) Niet voor niets dat we dat (ook, juist?!) van God vragen en verwachten: Zie mij zoals ik ben, hoor mij, ken mij.

(Want) dat gezien worden is precies, wat met mensen onder elkaar, zo lastig kan zijn, en ook zo tegen kan vallen – ik had het laatst nog bij de hand.

Een buurvrouw van me, in Den Haag, oogde boos en verdrietig, tenminste dat dacht ik te zien - en ik vroeg er naar. Oeps! Het bleek over mij te gaan...

Want wat was er aan de hand: ze voelde zich door mij niet gezien – en ik had echt geen idee (ik had haar juist willen ont-zien).

Het was één groot misverstand (ik was best makkelijk geweest, zij juist betrokken); en godzijdank wilde ze me vertellen waar ze boos over was, en konden we verder.

Menselijke misverstanden. Praat met elkaar, zie naar elkaar om, voor het oorlog wordt – voor mijn Haagse flatportiek op een loopgraaf in de Donbas gaat lijken.

Cantone zingt over de komst van degene die belichaamt waarnaar wij allemaal verlangen – naar aandacht: oprechte, ongedeelde aandacht, geduldige aandacht voor wie we zijn, voor waar we last van hebben, voor wat ons dwars zit.

Chloë en Sjaliene de Waal, Il est né le divin enfant, Frans kerstlied

[Overdenking] Zie mij, hoor mij, ken mij

Het zijn verwarrende tijden. ‘Onbehagen’, hoor ik om me heen. Spanning, stress. Machteloosheid ook. Er komt heel veel op ons af. En dat maakt onrustig, en onzeker ook. We zoeken houvast.

Wat zou een leidraad kunnen zijn? Een richtingwijzer? De Joodse wetgeleerde Hillel (hij leefde kort voor Jezus van Nazareth) had een hele praktische leefregel: ‘Doe een ander niets aan dat je zelf verafschuwt’.

Die regel formuleerde hij, toen hij door een niet-Jood werd uitgedaagd om de hele Joodse leer –een best ingewikkeld en nogal omvangrijk geheel– staand op één been (als een Haagse ooievaar) samen te vatten: ‘Wat voor u verfoeilijk is, doet dat ook niet aan uw naaste: dat is de hele Thora, al de rest is commentaar.’

En Jezus en zijn discipelen zeiden het hem na:

*‘Behandel een ander dus steeds
zoals je zou willen dat
ze jullie behandelen.’*

(Matteüs 7:12)

Bij ons beter bekend als het rijmpje: ‘Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet’. Niet zomaar een vermanende tegeltjeswijsheid, maar de Gulden Regel – die in zo ongeveer alle religies en levensbeschouwingen in allerlei varianten overal is terug te vinden.

Het is een universeel-menselijke aanmoediging, rond 500 v.Chr. ontstaan in China, India, Perzië, Egypte, Griekenland, Israël. (Karl Jaspers noemde dit de Spiltijd: overal ter wereld ontstond tegelijkertijd een besef van medemenselijkheid).

Wanneer we die (positief geformuleerd) Gulden Regel, ‘Behandel een ander zoals je zelf behandeld wilt worden’ serieus nemen, is de vraag in de nieuwe politieke constellatie: ‘Zou je zelf uitgesloten willen worden?’ Nee, natuurlijk niet! Okee, sluit een ander dan ook niet uit... Maar ondertussen voelen veel mensen zich uitgesloten.

Kunnen we onder ogen zien dat mensen zich buitengesloten voelen? En dat ze nu (al meer dan twintig jaar, en eigenlijk al sinds ‘Pimmetje’) protesteren, via de stembus? Onder ogen zien dat zeker een kwart van de kiezers (misschien zelfs wel een derde?!) blijkbaar niet echt blij is –of gewoon écht niet blij is– met de maatschappelijke gang van zaken? Dat veel mensen niet het gevoel hebben dat ze meedoen, niet ervaren dat ze meetellen, niet merken dat wat zij vinden er ook toe doet? Kortom, ‘niet aangesloten’ zijn? Sterker nog, dat een paar miljoen mensen ‘afgehaakt’ lijkt te zijn?

We nemen er een psalm bij. Misschien wel de meest populaire van alle psalmen, althans in liedvorm, Psalm 139 / Lied 139. Favoriet van velen, vaak gezongen op uitvaarten: *‘Heer, die mij ziet zoals ik ben, / dieper dan ik mijzelf ooit ken, / kent Gij mij, Gij weet waar ik ga, / Gij volgt mij waar ik zit of sta. / Wat mij ten diepste houdt bewogen, / ’t ligt alles open voor uw ogen.’*

Waarom is dit nou zo’n rake, indringende tekst? Wij, mensen (en niemand uitgezonderd!), willen uiteindelijk niets anders (en ook niets liever!) dan ons gezien en gehoord voelen – sterker nog, ons *gekend* weten. Erkenning van ons bestaan. Ons eenzaam individueel bestaan: je leeft een onvoorspelbaar leven, waar je niet om gevraagd hebt, in een onbegrijpelijke wereld, vol verbijsterende gebeurtenissen (om maar wat existentiële noties te noemen). Over ‘bestaanszekerheid’ gesproken.

(Maar) ons bestaan is per definitie onzeker! En dat maakt ons ten diepste onzeker –over wie we zijn, of we er mogen zijn, en of we wel aanvaard worden zoals we zijn.

Ons gezien, gehoord, gekend weten – door een ander, door de *Ander* (Levinas). Het is, behalve ons diepste menselijke verlangen, ook onze diepste menselijke pijn. Het is de noodkreet, waar Psalm 22 zo mee dramatisch opent: ‘Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?’ Later door Jezus herhaalt aan het kruis – *famous last words*. Diepe eenzaamheid, omdat we bang zijn niet te worden opgemerkt.

(Want) laten we eerlijk zijn, die behoefte aan aandacht wordt vaak (misschien meestal?) niet vervuld. En die onvervulde behoefte veroorzaakt heel veel menselijke ellende – verwarring, ruzie en strijd. Waarbij we elkaar, uit verdriet, zomaar pijn kunnen doen. Want *‘Hurt people hurt people’**, in goed Nederlands. Beschadigde

mensen beschadigen mensen. (Die wijsheid is van Bill Cosby, voor wie nog weet wie dat was: hij bleek ervaringsdeskundig – een beschadigd mens beschadigt anderen.)

Elke therapeut (Carla!) kan je vertellen wat er met kinderen gebeurt die niet genoeg gezien en gehoord worden. En wat een moeite het kost om jeugdtrauma's te boven te komen – als dat al lukt, want beschadigingen kunnen gewoon te diep zitten. En laten we wel wezen, we zijn allemaal beschadigd, in meer of minder mate.

Wist u dat Geert Wilders op het schoolplein in Limburg gepest werd met zijn donkere haar, en donkere ogen? Gepest met zijn (van zijn grootmoeder) geërfde Indische trekken? (NRC)

Je kunt een ander zomaar gaan aandoen, wat jou zelf is aangedaan – uit woede, wraakzucht?

We lopen allemaal rond met schrammen en butsen – en erger, veel erger. En degene die 'helemaal nergens last van' heeft, die spreek ik straks graag bij de koffie. Altijd leuk om een engel te spreken, zeker met kerst.

> **'Tusschenzang' Lied 139 vers 1 en 14** *Heer, die mij ziet zoals ik ben*

NB – Jan Willem Schulte Nordholt is de tekstdichter van dit lied. Laatst vertelde iemand na een dienst, bij de koffie, dat hij haar oom was geweest: hij was vaak in hogere sferen, 'Zie je daar die wolken, hoe mooi?'; een ander nichtje overleed, iedereen verwachtte juist hem op de uitvaart, voor een mooi, invoelend woord; hij kon het niet aan, het lukte hem niet er voor de anderen te zijn; ook hij bleek een kwetsbaar mens. En dan is het de kunst, als teleurgestelde omgeving, om niet teleurgesteld te zijn en boos te worden – maar juist begrip te hebben voor iemands gevoeligheden; gevoeligheden, waar zijn creativiteit juist diep mee verbonden is.

Overdenking (tweede deel)

Zoals Willem Duys* altijd zei: ‘Het is maar een kleine stap’ – van Psalm 139 naar Kerst. Hoezo?! Dat zit zo. Het nieuws is bepaald niet vrolijk stemmend. ‘De tegenstellingen lopen op’, zoals het heet. Steeds meer zaken waar we niet goed uit lijken te komen, met elkaar.

Het is ook een beetje veel wat op ons afkomt. De pandemie net achter de rug. Oorlog aan de oostgrens van Europa. Vluchtelingen, migranten. En ondertussen het klimaat, en nu ook nog AI, Artificial Intelligence. Veranderingen waar we niet op zitten te wachten, en die ons lijken te overkomen. Veranderingen die we al snel kunnen ervaren als bedreigingen. En de bedreigingen worden steeds meer ongrijpbaar. Waar moet je beginnen?

Ik merk om me heen een stemming van #teveel #te groot #temoeilijk . En zelfs, bijvoorbeeld in mijn Haagse bejaardenflat: ‘Hou alsjeblieft op! Ik snap er niks meer van... Laat maar, het zal mijn tijd wel duren.’ Over ‘afhaken’ gesproken...

We verlangen naar verlichting, naar verlossing. Waar vinden we licht in donkere tijden? Wie ‘verlost ons van den boze’? Hoe kunnen we erop vertrouwen dat het licht het duister zal overwinnen? Door op zoek te gaan naar lichtpuntjes. Beter, door lichtpuntjes te creëren. Nog beter, door zelf een lichtpuntje te zijn.

Dat zal best! Lichtpuntjes zien / maken / zijn. Maar. Hoe. Dan!? Door zelf te doen wat we van een ander verwachten. Geven waar we zelf het meest naar verlangen. Aandacht. Aandacht geven – aan een ander. Er echt zijn – voor een ander. Wil je aandacht? Geef aandacht! En je zult zien, die aandacht komt bij je terug. Aandacht geven is de meest directe en meest effectieve vorm van naar elkaar omzien. De ander werkelijk zien. En dan, in de ander, die andere *Ander* zien... (Levinas*)

‘U, die mij ziet zoals ik ben.’ Je hoeft niet wachten tot God jou ziet, je mag erop vertrouwen dat God jou ziet. God ziet jou allang. (Ps 139:7 / ‘Hoe zou ik aan uw aandacht ontsnappen, hoe aan uw blikken ontkomen?’)

Maar als je God nou een plezier wilt doen, is het misschien handiger om zelf in actie te komen – om te gaan doen wat binnen jouw eigen macht ligt. Dat scheelt veel frustratie. Neem het heft in eigen hand. Wacht niet tot God zich laat zien. God laat zich helemaal niet zien. Wie heeft God ooit gezien? (Want) wat lezen we in de eerste brief van Johannes?

12 Niemand heeft God ooit gezien, maar als wij elkaar liefhebben, leeft God in ons, dan is zijn liefde volledig in ons aanwezig. – 1 Johannes 4

Dat is ‘in de ander, de *Ander* zien’. Doe zelf wat je van God verwacht. ‘Zie de mens...’ en je ziet God. Heb lief. En heb niet alleen lief degene die jij wel aardig vindt, of degene die jou allang leuk vindt – dat kunnen we allemaal wel.

‘Is het een verdienste / als je liefhebt / wie jou liefheeft?’ (zegt Jezus in de Bergrede).

Nee, heb lief zoals God liefheeft. Zonder aanzien des persoons. Want God houdt heus niet alleen jou, of al die vriendelijke mensen hier bij ons in de kerk.

Nee, God houdt van iedereen – ook van Frans Timmermans, en van Sylvana Simons, en ook van Thierry Baudet, zelfs van Vladimir Poetin. We zijn per slot allemaal kinderen van God...

Zie een ander zoals je zelf gezien wilt worden – zoals je verlangt dat God jou ziet. Vertrouw een ander – zoals je hoopt dat God jou vertrouwt. Probeer door die ander heen te kijken – zoals je wilt dat God door jou heen kijkt. En als je dan kijkt, wie verschuilt zich dan achter dat masker, wie komt vanachter die façade tevoorschijn?

Een mens die gezien en gehoord wil worden, een mens die zich gekend wil weten. Een mens zoals ieder ander. Een gekwetst en beschadigd mens. Een mens zoals jij zelf. Een mens met zielenpijn. Zoals wij allemaal.

‘Wat mij ten diepste houdt bewogen, / ’t ligt alles open voor uw ogen.’ Laat je niet voor de gek houden door wat je denkt te zien, of denkt te horen. Mensen kunnen verschrikkelijke dingen zeggen, maar of ze het ook echt menen? De meeste

narigheid die uit de mond van mensen komt, is eruit voor ze het zelf in de gaten hebben.

Terug naar kerst. We vieren de geboorte van Jezus: 'Want vandaag is in de stad van David jullie redder geboren'. Een 'redder', omdat dit Christuskind dat begrip had voor iedereen. Deze 'redder' werd de hoop van alle mensen die niet gehoord of gezien werden. Van iedereen die zich tekort gedaan en buitengesloten voelde. Van iedereen die het gevoel had niet mee te tellen. De 'redder' van iedereen die 'afgehaakt' was.

Jezus van Nazareth verstond de kunst om door mensen heen te kijken. Om zich niet te laten leiden door hoe iemand zich voordeed, door wat over iemand gezegd werd, of wat van iemand gevonden werd. Nee, hij ging er open in. Iedereen mocht er zijn. Zwervers en bedelaars, hoeren en tollenaars. Bepaald niet het meest voor de hand liggende gezelschap, waarmee hij verkeerde. Sterker nog, onder hen vond hij zijn volgelingen. Onder buitengesloten mensen.

Kom allen bij Mij / jullie die vermoeid zijn / en onder lasten gebukt gaan, / Ik zal jullie rust geven. (Matteus 11 vers 28)

> **Cantone**

Diamond Bright

On a night long ago diamond bright were the heavens
still the world with waiting, silent for so long
Then at last came that moment when the world changed for ever.
We see that precious baby and know that we are touched by the angels song

Far away in the east on that cold winter evening
mighty kings were waiting, watching from a far
Setting out on their journey, we could never believe it
We see that lowly stable and know that we are touched by that same bright star

It's the same old story we tell each year,
Tales of shepherds and of kings,
The same old story we like to hear,
Again and again, the you that it brings.

In the voice of a child, in the smile of a stranger
In a perfect snowflake, or a grain of sand
In the cry of a baby, we remember that story
We see the world with wonder and know that we are touched by an angels hand

(tekst en muziek: Lin Marsh)

*In de stem van een kind, in de glimlach van een vreemde
In een perfecte sneeuwvlok, of in een korrel zand
In de roep van een baby herinneren we ons het verhaal
We zien de wereld met verwondering en
weten dat we worden aangeraakt
door een engelenhand*

Overdenking (derde deel)

Kerstmis 2023. We kunnen natuurlijk heel heilig doen over de aanstaande geboorte van dat kind. Zwijmelen over zoveel liefde, dat gejubel van engelen en ander gevoelig gedoe. (Maar) in een stal geboren worden is helemaal niet romantisch.

Om het kerstverhaal maar te actualiseren: waar Jezus zou vandaag de dag geboren worden? Wat denkt u van ergens buiten in de kou? Bij het aanmeldcentrum in Ter Apel? *Jezus van Ter Apel..!* Of gewoon ergens in Gaza? *Jezus van Rafah..?!*

Behandel vreemdelingen die bij jullie wonen als geboren Israëlieten. Heb hen lief als jezelf, want jullie zijn zelf vreemdelingen geweest in Egypte. Ik ben de HEER, jullie God. – Leviticus 19:34

(Want) laten we niet vergeten wat dat kind hier kwam doen. Jezus was niet sentimenteel, en evenmin een lieverdje. Dan had hij geen enkele impact gehad, en was hij ook niet gekruisigd.

(En hadden wij hier mooi geen christendom gehad. Zaten we nog, onder een Wodan-eik, het Germaanse Joel of Juul te vieren. Een soort IKEA-kerst. Heel knus, dat wel.)

Nee, Jezus had een radicale boodschap: Zie naar elkaar om! Heb elkaar lief! Hij was daar zelf het wandelende voorbeeld van – bracht zijn boodschap in de praktijk, hij voegde de daad bij het woord.

De vraag die uit de hele Bijbel opklinkt is: Wat ben jij bereid zelf te doen? Je bent voorzien van alles wat je maar nodig hebt om er iets van te maken. De vraag is: hoe zet jij jouw god-gegeven capaciteiten in?

Wat doe je wanneer het buiten koud en donker is, en het klimaat ronduit guur begint te worden? Wanneer de moed je in de schoenen zakt, omdat je zoveel (teveel?!) narigheid hoort en ziet? Wat doe je dan?

Trek je je terug? Of sta je op? En waar vind je in hemelsnaam de moed om op te staan? In gesprek te blijven? Niemand te laten vallen? Niemand uit te sluiten? Niemand langs de weg te laten liggen?

(Is 'de Barmhartige Samaritaan' misschien wel het mooiste kerstverhaal? Medelijden tonen met de onbekende? Degene die het minst 'naast' is –de buitenlander!– blijkt als enige naastenliefde te betonen...)

Geloof in het licht. En vertrouw alsjeblieft op de zachte krachten:

De zachte krachten zullen zeker winnen

(...)

dit hoor ik als een innig fluistren

(...)

*zo 't zweeg zou alle licht verduistren /
alle warmte zou verstarren van binnen.*

– Henriëtte Roland Holst-van der Schalk

Uiteindelijk wil iedereen, elk mens, stuk voor stuk, vrede en rust. Gewoon thuis je hond of kat kunnen aaien. Ook Joodse kolonisten, ook Hamas-strijders willen vrede en rust – diep van binnen willen we allemaal hetzelfde. *'Make Hummus, Not War'*.

We kunnen uiteindelijk maar een ding doen: zelf die vrede en rust, waarnaar we zo verlangen, bewerkstelligen. Niet daar of straks, maar hier en nu. Dicht om ons heen. tot waar we zelf kunnen reiken. En dat doe je niet door je af te sluiten voor de wereld. En evenmin door anderen uit te sluiten. Je zelf afsluiten, een ander uitsluiten, het helpt allemaal niks. Nee, het enige dat werkt... is zelf iets doen. Doen, wat jij zelf kunt doen: Liefhebben, elkaar liefhebben. Niks meer, en niks minder.

We zullen het hier met elkaar moeten doen. Met die vermaledijde anderen. De mensen buiten onze bubbel. De mensen 'die er echt niks van begrijpen'.

Zie die ander... zoals je zelf gezien wilt worden. Speel een beetje voor God. Kijk door die bange boze buitenkanten heen. Weet ondertussen dat je zelf, op jouw manier, ook hartstikke bang en boos kunt zijn. Of bent.

Erken je angst, je boosheid. Dat is het begin van vrede op aarde. Dan hoeft die angst en boosheid er ook niet zo raar en naar uit te komen.

Weet, net als God, dat bange, boze mensen... gewoon ongelukkige mensen zijn.

En speel behalve voor God, ook een beetje voor Jezus. (Dat is per slot allemaal hetzelfde, nietwaar?) Doe wat Jezus hier kwam doen: boor je goddelijke zelf aan – en je weet wat je te doen hebt.

Wees zelf een kerstkind – en straal. Durf te stralen. Wees zélf zo'n 'lichtpuntje' – waaraan zo'n behoefte is.

En zo kunnen we met elkaar, naar het voorbeeld dat Jezus ons gaf, elke dag de wereld –al die 'anderen', met inbegrip van onszelf– een beetje redden.

Amen

Cantone, He shall lead his flock

He shall feed his flock like a shepherd
And He shall gather the lambs with his arm
And carry them in his bosom
And gently lead those that are with young

(Bewerking van gedeelte uit *The Messiah*, Georg Friedrich Händel)

Jesaja 40

11 Als een herder weidt Hij zijn kudde:
zijn arm brengt de lammeren bijeen,
Hij vlijt ze tegen zijn borst,
en zorgzaam leidt Hij de ooien.

Gebed, voorbeden en *Onzevader*

Laten we bidden

Eeuwige, wij danken u,
danken u voor het leven, dat ons is gegeven.
Het leven dat wij delen, met velen –
zoals we niet hebben gekozen óm te leven,
hebben we ook niet uitgekozen met wíe wij hier leven.

Eeuwige,
wij bidden u,
geef ons moed – de moed om te geloven,
dat we het hier goed kunnen hebben met elkaar –
ook met degenen die we misschien wel kunnen schieten.

Eeuwige,
wij bidden u,
leer ons te weten,
dat al is het nog zo donker,
het altijd weer licht zal worden;
wij vragen u,
leer ons om in vrede met elkaar te leven,
leer ons om het goed te hebben met de mensen die ons omgeven.

We bidden voor iedereen die bang is en pijn heeft.
We bidden voor iedereen die bang maakt en pijn doet.
We bidden voor mensen die zich afvragen of ze hier wel welkom zijn.
We bidden voor iedereen die bang is verdreven te worden, of zelf verdrijft.
We bidden voor verdrijvers en verdrevenen –
We bidden voor iedereen, ons allemaal
omdat we het ook niet weten.
Wees ons nabij.

[Voorbeden]

...

...

...

In stilte willen we tot u bidden.

Uitspreken waar we mee zitten, wat ons dwars zit –
omdat we weten dat er geluisterd wordt.

[...]

Al onze gedachten en gebeden komen samen
in de woorden die ons kunnen dragen, als we het niet meer weten:

Onze Vader die in de hemel zijt,
uw naam worde geheiligd;
uw Koninkrijk kome;
uw wil geschiede,
gelijk in de hemel als ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
en vergeef ons onze schulden,
gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;
en leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van den boze.
[Want van U is het Koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid
in der eeuwigheid.]

Amen.

Mededelingen en collecte

Slotlied Lied 487 Eer zij God in onze dagen

Uitzending en zegen

Bevestigen wij dan ons geloof
in een leven van liefde, een leven in vrede, een leven in het licht.
Aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschap,
Haar taak in deze wereld, met haar zorgen en noden.
En gaan wij dan van hier de vreugde van het kerstfeest in,
Onder Gods zegen:

De Heer zegene en Hij behoede ons.
De Heer doe zijn aangezicht over ons lichten en zij ons genadig.
De Heer verheffe zijn aangezicht over ons en geve ons vrede.

(gezongen) Amen

Uitgangslied *Ere zij God*